

De president van de Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2022-0000229843

Uw kenmerk
22001519 R

Datum

Betreft Reactie op Staat van de Rijksverantwoording 2021

Geachte heer Visser,

Het conceptrapport Staat van de Rijksverantwoording over 2021 is in goede orde ontvangen. Vanuit de resultaten van uw verantwoordingsonderzoeken komt u tot een aantal rijksbrede bevindingen, die zijn verdeeld over drie categorieën: financiële rechtmatigheid, bedrijfsvoering en beleidsresultaten. Ik reageer met deze brief op uw constatering in relatie tot digitalisering en kwaliteit van de Rijksdienst.

Digitalisering

U geeft aan te hebben onderzocht of de ministers hun zaken goed georganiseerd hebben; of anders gezegd: of de bedrijfsvoering op orde is. U gaat daarbij in op verschillende aspecten van digitalisering, van informatiebeheer tot algoritmen. Ik moet benadrukken dat de beschreven thema's verder gaan dan bedrijfsvoering alleen. In de Kamerbrief 'Hoofdlijnen beleid voor digitalisering'¹ en de I-strategie Rijk 2021-2025² geeft het kabinet aan dat digitalisering verweven is geraakt met bijna alles wat we doen. Informatievoorziening wordt bewuster als instrument onderdeel gemaakt van beleidsontwikkelingen en uitvoeringsvraagstukken. Voor een digitaal fundament en – in het verlengde daarvan – een digitale overheid heeft het kabinet een aantal cruciale voorwaarden beschreven, inclusief de doelen en middelen om het functioneren te borgen.

De informatiebeveiliging bij departementen is afgelopen jaren structureel onderzocht. Uw waarneming dat informatiebeveiliging rijksbreed stap voor stap verbeterd wordt bevestigt mijn beeld dat de genomen maatregelen effect hebben. Voorts beveelt u *Red-teaming* aan als een volgende stap naar volwassenheid van informatiebeveiliging. Ik informeerde de Tweede Kamer eerder dit jaar over een plan van aanpak om ertoe te komen dat *Red-teamingtests* per 2025 volledig onderdeel is van de rijksbrede manier van werken³. In termen van informatieketens ben ik het met u eens dat de Hoge Colleges van Staat onderdeel

¹ Kamerstukken II 2021/22, 26643, nr. 842

² Kamerstukken II 2020/21, 26643, nr. 779

³ Kamerstukken II 2021/22, 26643, nr. 836

Datum

Kenmerk
2022-0000229843

zijn van een staatsbestel waar de veiligheid van informatie gewaarborgd moet worden. In lijn met uw voorstel zal ik het overleg daarover starten.

Er zijn in 2021 stappen gezet om juist meer als één overheid de problematiek op het terrein van IT-beheer te agenderen en kennis uit te wisselen. Om de rol van de staatssecretaris in het CIO-stelsel planmatiger en doortastender in te vullen zijn belangrijke stappen gezet met het besluit CIO-stelsel Rijksdienst 2021 en de I-strategie Rijk 2021-2025. Deze worden in 2022 verder uitgewerkt in een concrete roadmap. Voor het beheerst en planmatig onderhoud van ICT is de handreiking⁴ 'verantwoord vernieuwen' rijksbreed beschikbaar gesteld en wordt deze momenteel doorontwikkeld. De staatssecretaris stelt per beheerdomein een meerjarig plan voor IT-kaders op, parallel aan het derde thema uit de I-strategie om het ICT-landschap te bestendigen en op basis van de vervlochten activiteiten uit de beleidsbrief. Zo krijgt een rijksbreed strategisch cloudbeleid vorm, wordt de Enterprise Architectuur Rijk geactualiseerd en wordt continu geïnvesteerd in digitaal vakmanschap. De staatssecretaris valideert op basis van informatie-beveiligingsbeelden of standaarden goed geïmplementeerd zijn (zoals GITC of BIO). Vanuit de rijksbrede rol van de staatssecretaris wordt een structureel inzicht verkregen in de kwaliteit van IT-beheer voor belangrijke IT-systemen van de rijksoverheid door bestaande kwaliteitsrapportages bijeen te brengen. Op basis hiervan definieert de staatssecretaris een set kwaliteitsindicatoren waarover gerapporteerd gaat worden. Hierbij worden instrumenten als ISO-standaarden en het informatiestatuut benut. Ook zal de staatssecretaris de Architectuur Board Rijk reactiveren en wordt de nieuwe digitale agenda overheid uitgewerkt.

In het parallelle onderzoek 'Algoritmes getoetst' heeft u uw toetsingskader gebuikt om de risico's van negen algoritmen bij verschillende delen van de rijksoverheid te beoordelen. De resultaten van dit onderzoek zijn uiterst serieus ter hand genomen; de staatssecretaris heeft vanuit haar rijksbrede rol CIO's gevraagd aanvullende maatregelen te nemen. De verdere aanbevelingen uit uw onderzoek sluiten aan bij trajecten die vanuit andere perspectieven ook in gang zijn gezet. De staatssecretaris zal vanuit het werkprogramma, gebaseerd op de hoofdlijnen van beleid voor digitalisering, de Tweede Kamer informeren over de reeds genomen stappen op het gebied van algoritmes en de lopende ontwikkelingen; dit wordt uiterlijk in juli gepresenteerd.

Het rijksbrede beeld van onvolkomenheden laat zien dat het aantal onvolkomenheden gedaald is en er gewerkt wordt aan de verdere verbeteringen zoals aanbevolen. Over het jaar 2021 constateert u 46 onvolkomenheden totaal, waarvan 20 gerelateerd aan digitalisering. Zoals aangegeven aan het parlement wordt rijksbreed de handschoen opgepakt en krijgt de digitaliseringsopgave opvolging.

Kwaliteit van de Rijksdienst, uitvoerbaarheid van beleid

Het afgelopen jaar heb ik de Tweede Kamer geïnformeerd over de stappen die worden gezet voor een goed functionerende rijksoverheid. In mijn eerste appreciatie van de belangrijke opgaven waarvoor ik mij gesteld zie, heb ik

⁴ <https://www.digitaleoverheid.nl/document/handreiking-verantwoord-vernieuwen/>

Datum

Kenmerk
2022-0000229843

aangegeven dat ik signaleer dat het vertrouwen in democratische instituties dalend is. Het herstellen van dit vertrouwen is een kernopgave van dit kabinet. Dat vraagt om een overheid die betrouwbaar, dienstbaar en rechtvaardig is; een overheid waar de burger voorop staat. Dat gaat over goede dienstverlening, uitvoerbaarheid, beleid waarin de mens voorop staat, en goed ambtelijk vakmanschap.

De overheid is een complex geheel, waar ambtenaren en organisaties in toenemende mate (want dat vragen de opgaven) met elkaar over grenzen heen moeten samenwerken. Dat vraagt om een kwalitatief hoogstaande en wendbare rijksdienst met sterke verbindingen, niet in de laatste plaats tussen beleid en uitvoering. Het vraagt ook om een open overheid. Om dat te bereiken, heb ik in de hoofdlijnenbrief⁵ drie lijnen genoemd die mijn aandacht vragen:

- Uitvoerbaarheid van beleid en regelgeving
- Openheid van informatie
- Kwaliteit van de Rijksdienst

Met u onderschrijf ik het belang van 'tijd voor uitvoering'. Bij het voorbereiden van beleid zal het toetsen van de uitvoerbaarheid altijd een belangrijke plaats in moeten nemen. Hieraan wordt gevolg gegeven via onder meer de Werkagenda voor de Publieke dienstverlening van het programma Werk aan Uitvoering en in de uitvoering van diverse moties over de menselijke maat in relatie tot wetgeving. Deze lijn zal ik voortzetten. Daarbij is het streven dat beleid en praktijk beter op elkaar aansluiten.

De kwaliteit van de publieke dienstverlening en het realiseren van publieke waarde door een adequate uitvoering van beleid vraagt dat uitvoeringsorganisaties op een goede manier invulling geven aan allerlei verschillende waarden. Hierbij gaat het om waarden zoals responsiviteit, menselijke maat, rechtmatigheid, doelmatigheid, publieke legitimatie en verantwoording. Deze waarden moeten worden toegepast op een manier die past bij de taak die de organisaties uitvoeren.

In opdracht van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Financiën heeft bureau Andersson Elffers Felix (AEF) in samenwerking met de Universiteit Utrecht een brede evaluatie van de organisatiekaders voor rijksorganisaties op afstand uitgevoerd. Op 9 december vorig jaar is deze eindrapportage met de Tweede Kamer gedeeld. Daarnaast is in mei 2021 het Interdepartementaal BeleidsOnderzoek (IBO) naar het Agentschapsmodel opgeleverd: Samenwerken aan Publieke Waarde. Hierin wordt specifiek gekeken naar de Regeling agentschappen. De brede evaluatie daarentegen heeft een bredere blik en beziet het agentschapsmodel in de context van het hele verzelfstandigingsbeleid. Conform de deze zomer te verwachten kabinetsreactie op de brede evaluatie van de organisatiekaders voor rijksorganisaties op afstand zal verder worden gewerkt aan deze kaders, zodat deze handvatten bevatten c.q. meer richtinggevend zijn voor een bredere invulling van publieke waarde en

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/01/24/hoofdlijnenbrief-minister-van-binnenlandse-zaken-en-koninkrijksrelaties?msclkid=f2ca2798c6dc11ec822da2ea71ec7b52>

Datum

Kenmerk

2022-0000229843

hiermee beter passen in het huidige tijdsbeeld. Als basis voor het gesprek hierover tussen ministerie en uitvoeringsorganisatie op afstand, maar ook met derden. De nu in de kaders genoemde waarden, zoals doelmatigheid en doeltreffendheid, hebben hun waarde niet verloren. Uitvoering geven aan publieke waarden moet tevens geschieden op doelmatige en doeltreffende wijze.

Met u ben ik van mening dat de continuïteit van de publieke dienstverlening een kostbaar bezit is. En dat het daarom belangrijk is over de publieke dienstverlening te waken. Een beter zicht op de staat van de uitvoering en een goede informatievoorziening over risico's in de uitvoering richting minister en van minister naar Tweede Kamer is daarbij van belang. Via een jaarlijkse uit te brengen Staat van de Uitvoering geeft het kabinet daarom een overheidsbreed en trendmatig beeld van de stand van zaken van de uitvoering, bijvoorbeeld op het gebied van de dienstverlening. De Staat moet mede de basis vormen voor een gesprek tussen uitvoering, beleid en politiek over de uitvoering. De Staat deelt goede voorbeelden, maar legt ook de focus op slepende problematiek voorbij de waan van de dag. Met deze versterking van de informatievoorziening over (risico's) in de uitvoering wil het Kabinet de belangstelling van het parlement hiervoor vergroten.

De Algemene Rekenkamer constateert dat enkele ministers jaarverslagen met risicoanalyses van uitvoeringsorganisaties met de Tweede Kamer delen, maar zonder commentaar of duiding. Hierdoor weet de Tweede Kamer niet of ministers de analyses geruststellend of alarmerend vinden, welke gevolgtrekkingen ze eraan verbinden, en of deze denken dat de maatregelen om de risico's te ondervangen voldoende zijn. Vanuit mijn coördinerende verantwoordelijkheid voor de rijksbrede bedrijfsvoering wil ik samen met de minister van Financiën, als systeemverantwoordelijke voor het rijksbreed financieel beheer, verkennen of hier sprake van is.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Hanke Bruins Slot